

nr.

3

Medelklasserna

En delartikel i "Om klass" – en artikelserie av Anders-William Berg

© **Föreningen Aurora**
Augusti 2022

Kontakt:
Norra Gubberogatan 16
416 63, Göteborg
Västra Götaland, Sverige
foreningenauroa@gmail.com
<https://foreningenauroa.wordpress.com/>

3.0. Medelklasserna

“Let us wage a moral and political war against the billionaires and corporate leaders, on Wall Street and elsewhere, whose policies and greed are destroying the Middle Class of America.”
- Senator Bernie Sanders

“What he forgets to emphasize is the constantly growing number of the middle classes, those who stand between the workman on the one hand and the capitalist and landlord on the other. The middle classes maintain themselves to an ever increasing extent directly out of revenue, they are a burden weighing heavily on the working base and increase the social security and power of the upper ten thousand.”

- Karl Marx

I detta kapitel kommer klasserna mellan kapitalet och proletariatet att behandlas. Vad som menas med att dessa klasser befinner sig “mellan” kapitalet och proletariatet är att de dels befinner sig mellan de två i en ren stratifieringsbemärkelse (alltså vad gäller inkomst, social status, grad av makt över andra människors arbete etc.) och dels att deras intressen i varierande grad står och väger mellan dessa två klassers intressen. Att jag skriver “klasserna”, plural, är inte heller det en slump. Småborgerligheten med sin småskaliga egendom och självexplotering som huvudsaklig revenykälla kan ej sägas tillhöra samma klass som professionerna med sin brist på produktiv egendom och med sina professionella färdigheter som huvudsaklig revenykälla, inte heller tillhör de samma klass som de egendomslösa men med delegerade maktfunktioner välsignade funktionärerna. Att dessa tre inte tillhör samma klass utan olika, vilka alla i stratifierings- och intressebemärkelse faller mellan proletariatet och kapitalet, är klart. Därför kan de kallas medelklasser. Att dessa tre skulle tillhöra tre enskilda och distinkta klasser är dock mindre självklart. Småborgerligheten skulle kunna behandlas som ett skikt av borgerligheten som är demografiskt överlägset störst inom sin klass men på ett extremt mycket lägre stratifieringsplan än storborgerligheten. Karl Marx behandlar det dock uttryckligen som en annan klass än den egentliga borgerligheten. Professionerna skulle kunna ses som ett extremt högre skikt av proletariatet som innehar sin position tack vare sitt besittande av professionella färdigheter medan funktionärerna skulle kunna klassindelas helt på basis av vilken klass som delegerat dem deras maktbefogenheter. Man kan bestrida både Karl Marx gränsdragningar och mina egna men jag hoppas att jag i den föregående delartikeln argumenterat övertygande nog för varför behandlandet av dessa tre grupper som självständiga klasser är rimligt, åtminstone av rent praktiska skäl, även om jag själv är beredd att argumentera för detta på djupare grund än den rent praktiska. Vare sig det är av praktiska eller teoretiska skäl hoppas jag att läsaren kan se det rimliga i att behandla dessa tre grupper som de konstituerande delarna av medelklasserna.¹

¹ Det kan här vara värt att en sista gång behandla det mer marxistiskt vedertagna begreppet “mellanskikt” då jag framöver i min egna analys kommer undvika detta begrepp.

Termen “mellanskikt” är, som tidigare nämnt, en resiudalkategori utan en positiv definition. För att förhålla oss till tidigare nämnda författare har vi behövt använda denna term för att göra texten till begriplig läsning. Jag anser dock att termen “mellanskikt” skapar mer teoretisk förvirring än klarhet (på grund av sitt teoretiska bagage, inte av några rent språkliga skäl). Marx term “medelstånd” är rimligare då det är en samlingsterm för flera olika klasser i vilken även småborgaren innefattas. ”Medelklasserna” (med betoning på pluralformen) är också acceptabel och, menar jag, än mer lämplig då man med denna lättare gör sig begriplig i vardagligt tal. Därför kommer “mellanskikt” undvikas för professionerna och funktionärerna medan dessa två kommer behandlas som distinkta klasser som under samlingstermen “medelklasserna” förenas med småborgerligheten.

3.1. Småborgerligheten

"I'll keep it short and sweet. Family, religion, friendship. These are the three demons you must slay if you wish to succeed in business."

- C. Montgomery Burns

Detta är den minst komplicerade och minst kontroversiella kategorin inom marxismen vad gäller kategorier inom den av allmänheten kallade "medelklassen". Därför kommer mindre tid läggas på denna klass än de övriga.

En arbetare som plötsligt kan livnära sig i första hand på ägande av egendom (låt oss säga att denne plötsligt ärver en verkstad) blir antingen en stor- eller småborgare. Om denne behöver självexploatera, dvs. själv delta i den direkta arbetsprocessen för att omvandla sin arbetskraft till varor (eller tjänster, som är en sorts vara i marxistisk terminologi, i ett annat exempel) som ska säljas för profit på en marknad istället för att produkten tillfaller småborgaren direkt själv, så är denne en småborgare. Storborgare, eller "kapitalist", blir bara den som helt kan avlägsna sig själv från arbetsprocessen och slippa självexploatering. Ett mellansteg mellan små- och storborgaren är den företagare som har nog med kapital för att kunna anställa andra men likväl själv fortfarande måste delta i produktionen och låta sig exploateras i åtminstone en begränsad mening för att få det att gå runt, en sorts mellanborgare eller stor småborgare.²

En arbetare som äger en verkstad, en egendom som potentiellt kan vara kapital om det nyttjas som det, är inte nödvändigtvis en småborgare, det beror på hur denne använder verkstaden. Om denne däri bedriver hantverk på sin fritid och tar fram hantverksprodukter denne säljer, exempelvis, motsvarande 5% av hans löneinkomst men därutöver måste lönearbeta är han fortfarande inte en småborgare då det inte är hans huvudsakliga sätt att reproducera sig ekonomiskt, han är ännu en arbetare. Om denne arbetare däremot lyckas utvidga sitt hantverkande så att han kan leva på det, om än på en sänkt inkomst jämfört med hans f.d. lön (säg 60% av denna), så är han en småborgare om han fortfarande är ensam hantverkare. Gör han dock en större affärsverksamhet av detta och säljer nog så att han kan anställa, exempelvis, en till hantverkare och en bokförare så att han delvis kan slippa självexploatering - då är han en mellanborgare eller större småborgare. Producenterar han och säljer så mycket hantverk att han kan anställa nog med folk så att han kan separera sig fullständigt från den direkta arbetsprocessen så är han en storborgare - en egentlig borgare eller kapitalist. Borgaren livnär sig på profit och inte lön, till skillnad från arbetarklassen och de övriga lönearbetande klasserna. "Borgare" i denna mening är egentligen identiskt med kapitalist och den enda skillnaden mellan en företagare med, säg, 15 anställda som låter honom slippa självexploatering och de finansiella jättarna som nämndes i den tidigare delartikeln är storleksskillnaden. Även om denna inte utgör en skillnad i klass så utgör den likväl en betydelsefull materiell skillnad, varför man i vissa sammanhang kan vilja sära på dessa begrepp.

² Denna sista mellankategori är egentligen mest användbar för att förstå till exempel SCB:s kategorier av företagare, vilka vi kommer återkomma till nedan, men bör ses som ett övergångsskikt mellan småborgerligheten och den egentliga kapitalistklassen - någon generell terminologisk innovation inom marxismen är här inte nödvändig.

SCB drar en gräns mellan egenföretagare och företagare i eget AB³. Även om det inte direkt översätts till antal anställda så är eget AB den vanligaste bolagsformen för att anställa fler än sig själv. Ju högre upp man kommer i antal anställda efter bolagsform ju färre egenföretagare och ju fler företagare i eget AB finner man helt enkelt. Företagare i eget AB kan därför i högre grad än egenföretagarna antas representera mellanborgaren snarare än småborgaren. Den viktigaste skiljelinjen mellan små- och storborgare är, som diskuterat ovan, om borgaren ifråga självexploaterar eller ej - något han möjliggör att slippa genom att anställa andra att exploatera. Genom att titta på SCB:s två kategorier kan vi alltså någorlunda väl göra denna distinktion, även bland borgarna utanför den direkta kapitalistklassen. Denna indirekta metod för att mäta grad av självexploatering är vad som kommer behöva användas för att begripliggöra data på kommungruppsnivå, givet hur detta data set ser ut. Datan på kommungruppsnivå är också den som använts för att göra en uppskattning av småborgerlighetens andel av den förvärvsarbetande befolkningen för 2019 års svenska klasstruktur. SCB:s öppna data sets för riksnivå tillåter dock att mer direkt för i alla fall år 2017 mäta självexploateringsgraden för företagare i åldersgruppen 20 år och äldre.

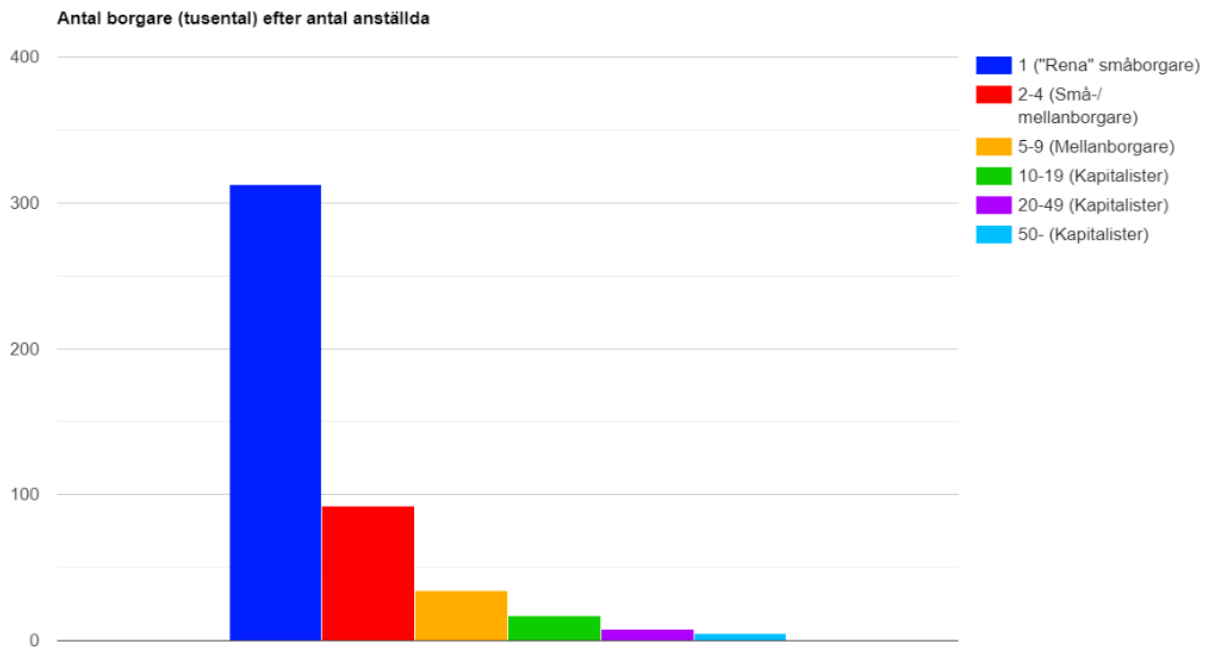
Företagare 20 år och äldre efter antal sysselsatta i företaget samt företagets juridiska form 2017

Antal i 1 000-tal och procentuell fördelning

Antal sysselsatta	Antal				Procent			
	Kvinnor		Män		Kvinnor		Män	
	Företagare i eget AB	Egenföretagare	Företagare i eget AB	Egenföretagare	Företagare i eget AB	Egenföretagare	Företagare i eget AB	Egenföretagare
1	15,9	93,6	48,5	155,7	36,4	90,0	33,4	86,9
2-4	14,9	9,2	47,8	20,2	34,2	8,8	32,9	11,3
5-9	6,4	1,0	24,5	2,7	14,6	0,9	16,9	1,5
10-19	3,3	0,1	13,9	0,4	7,6	0,1	9,6	0,2
20-49	1,7	0,0	6,8	0,0	3,9	0,0	4,7	0,0
50-	1,4	0,0	3,7	0,1	3,3	0,0	2,5	0,1
Totalt	43,6	103,9	145,2	179,2	100	100	100	100

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB, publicerad i SCB Jämställdhet

3 [Egen-]företagare definieras som person som "driver företaget som enskild näringsidkare, handelsbolagsdelägare eller kommanditibolag. [Egen-]företagaren tar inte ut lön från företaget utan deklarerar inkomst från näringsverksamhet i form av överskott eller underskott". Företagare i eget AB definieras som "personer som är anställda i ett företag där de också är fåmans aktiebolags-delägare. Företagaren i eget AB får lön som anställd, vilket innebär att de insamlingsmässigt för yrkesregistret fungerar som anställda." (SCB, 2011, s. 38)

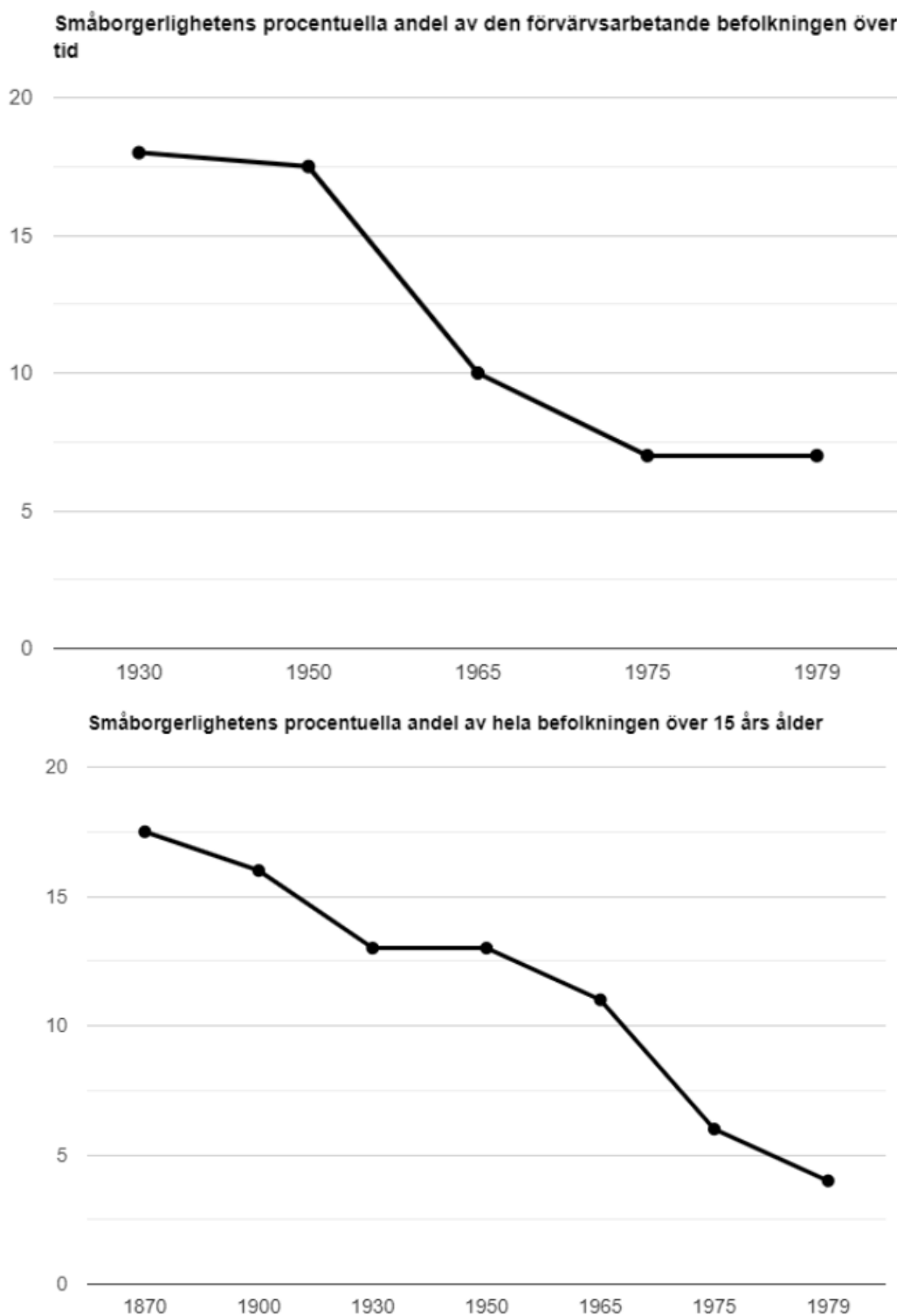

Antal anställda (typ av borgare)	Antal borgare (tusental)	Procentandel av förvärvsarbetande
1 ("Rena" småborgare)	313,7	6.90%
2-4 (Små-/mellanborgare)	92,1	2.02%
5-9 (Mellanborgare)	34,6	0.76%
10-19 (Kapitalister)	17,7	0.38%
20-49 (Kapitalister)	8,5	0.18%
50- (Kapitalister)	5,2	0.11%
Summa småborgare, brett definierat (1-9 anställda)	440,4	9.69%

Med det här sättet att räkna för år 2017 blir alltså småborgarna som klass 2.8% större än i räkningen för hela den svenska klasstrukturen för år 2019. Olika resultat utifrån olika data sets, helt enkelt, men inga radikala skillnader. Den företagande delen av kapitalistklassen räknas här också generösare (från individer med 10 eller fler anställda istället för företag som antas representera en individ med 20 eller fler anställda) och utgör 0.67% av den förvärvsarbetande befolkningen vilket om man hade kombinerat det med 2019 års verkställande direktörer och förvaltnings- och planeringschefer i privat sektor hade utgjort 1.18% av den förvärvsarbetande befolkningen. Aningen mer än "the one percent" alltså.

Småborgerlighetens andel av den förvärvsarbetande befolkningen har krympt dramatiskt sedan början av nittonhundratalet. Göran Therborn (2018) undersöker detta genom att titta på samtliga företagares (med resonemanget att småborgarna⁴ alltid utgjort den förkrossande majoriteten av företagare så att den del storborgare som gömmer sig i statistiken är försumbar) andel av den förvärvsarbetande befolkningen år 1930 till 1979.

Med hjälp av Sten Carlssons undersökning, "Den sociala omgrupperingen i Sverige efter 1866" (i tidskriften "Samhälle och riksdag" (Uppsala, 1966) del I ss. 45 o. 273) menar Therborn att man kan titta på företagarnas andel av hela befolkningen (alltså inte bara förvärvsarbetande) över 15 års ålder och få ett mycket längre historiskt perspektiv, nämligen från 1870 till 1979.

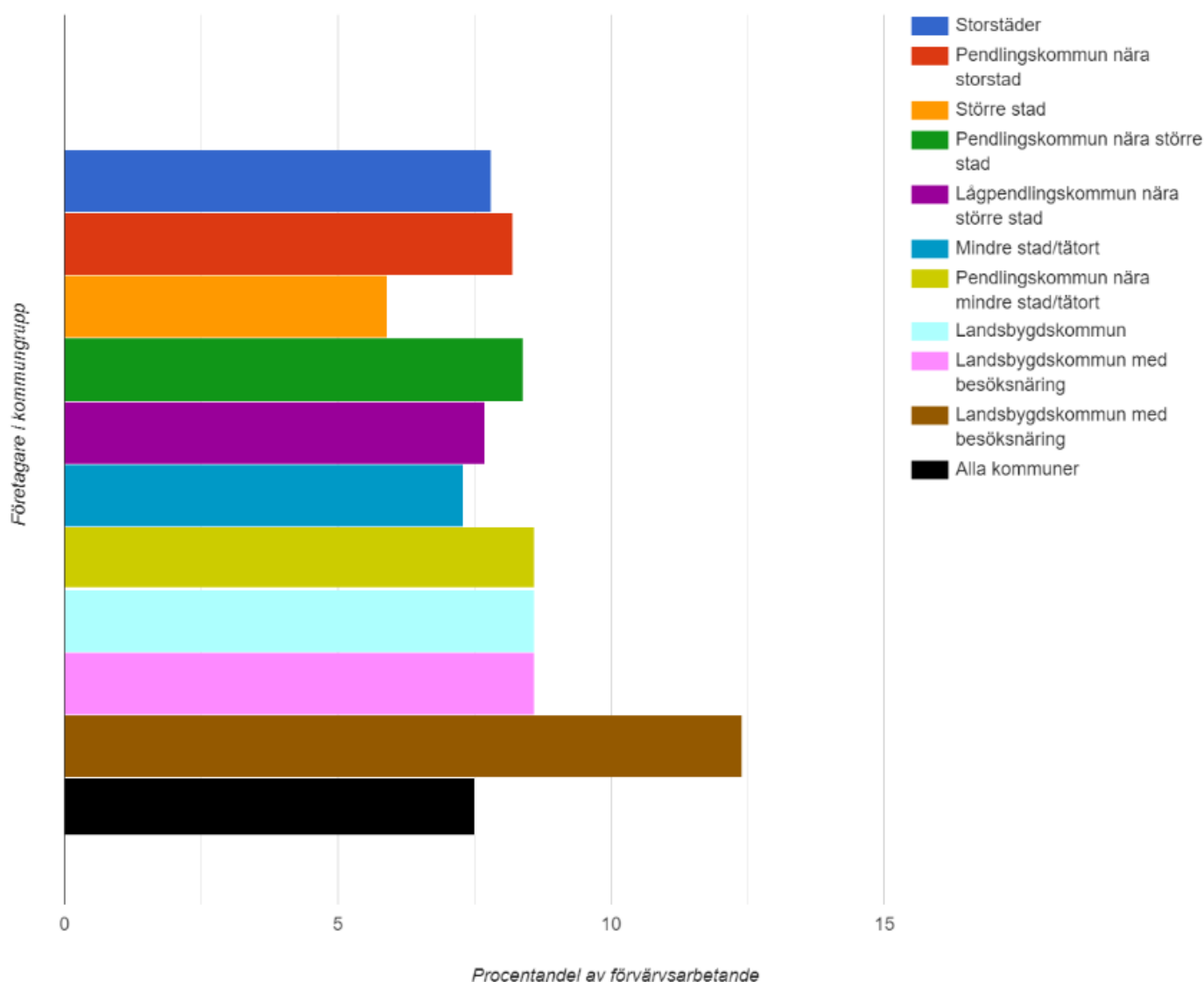
4 Vilka Therborn definierar som de som "producerar varor - produkter eller tjänster - direkt för en marknad och alltså inte är lönearbetare åt någon kapitalägare. Detta betyder i en marknadsekonomi att småborgare är egna företagare utan anställda eller med så få anställda att det inte ändrar på förhållandet att företagaren själv främst är varuproducent och inte kapitalägare och företagsledare." Detta ligger nära denna texts definition med självexploatering, deltagande i arbetsprocessen och begränsat antal anställda som främsta definitionsriterium.

Förutsatt att dessa proportioner översätts mer eller mindre friktionsfritt till den förvärvsarbete befolkningen mellan 15 och 64 år så har alltså småborgerligheten på lite mer än hundra år minskat med 78% av sin storlek år 1870. Det verkar inte heller ha skett någon vidare återhämtning.

Jag har använt mig av andra empiriska källor än Therborn och Carlsson vilket gör det vanskligt att föra samman våra uppgifter i gemensamma diagram även om resultaten inte varierar så mycket så att de inte ger samma generella bild. Med denna brasklapp kan sägas att jag i min undersökning får småborgerlighetens procentuella andel av den förvärvsarbete befolkningen mellan 16³ och 64 år till att bli 7.1% för år 2019.⁶ Då Therborn för år 1979 får siffran 7% så kan konstateras att småborgerligheten inte återhämtat sig från sitt fall men den ser däremot ut att ha planat ut under det fyrtioåriga spannet som är mellan min och Therborns data.

Geografiskt sett så är småborgerligheten som klass ganska jämnt fördelad över Sveriges kommungruppstyper, om än något större på landsbygden och klart större i landsbygdskommuner med besöksnäring.

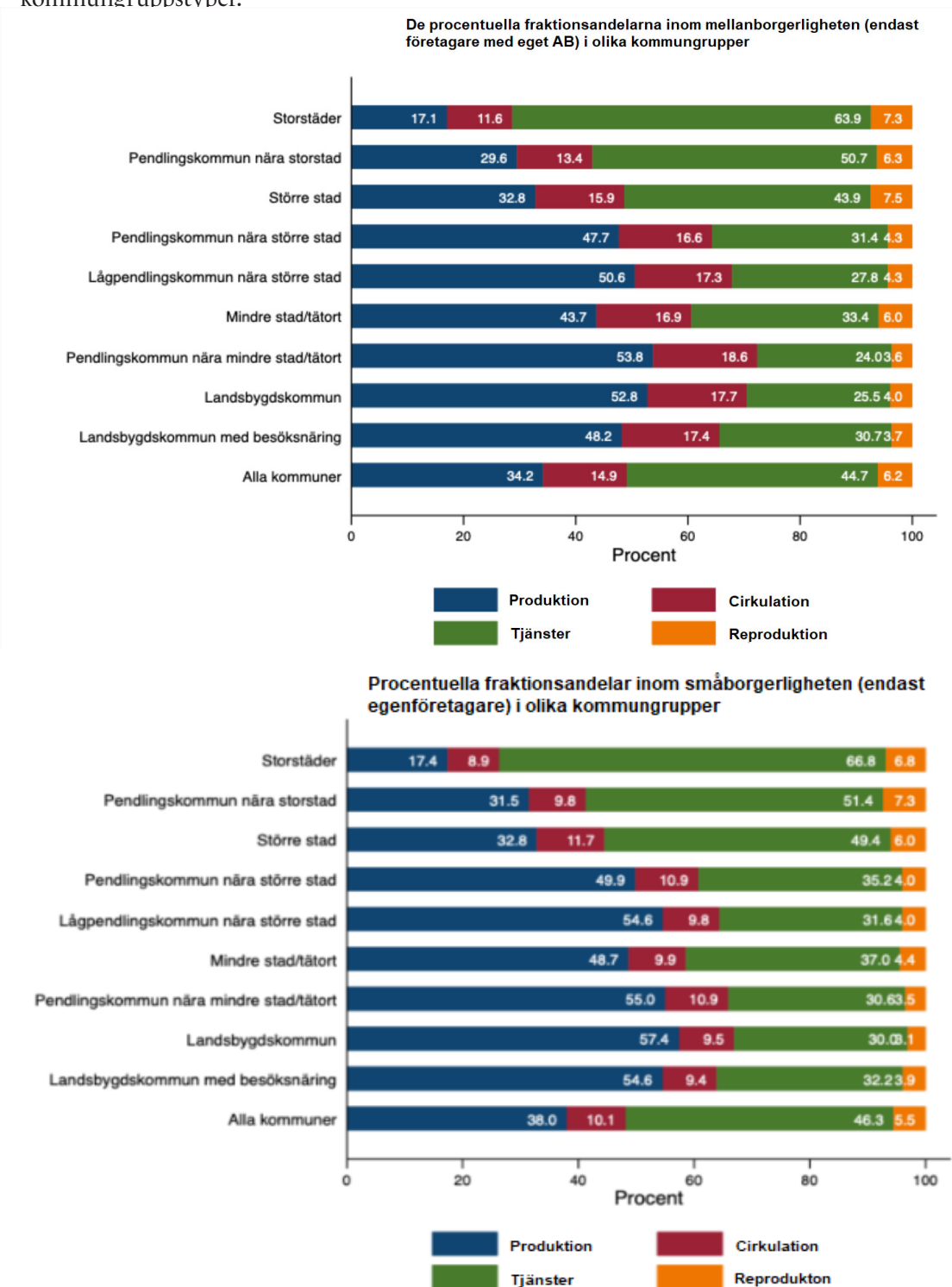
Företagares procentandel av förvärvsarbete efter kommungrupp

5 Alltså ett års skillnad i min och Therborns data vad gäller gränsdragningen för den yngsta åldersgruppen

6 Niklas Eriksson (Clarté, 2015) skriver: "År 2012 utgjordes småborgerligheten av 279 000 förvärvsarbete egenföretagare och företagare med få anställda. Det motsvarar omkring 6 % av samtliga förvärvsarbete. Sju år tidigare får han alltså en 1% lägre andel av de förvärvsarbete är småborgerligheten än vad jag får för år 2019. Man skulle alltså kunna se ett mindre trendbrott mellan dessa år men i och med att jag och Eriksson använder olika metoder är det nog mest rimligt att helt enkelt se detta som en bekräftelse av den generella bild som nås med olika sorters metoder.

Desto intressantare att titta på är dock den interna strukturen av småborgerligheten i fraktioner (räknat på branscher på samma vis som i delartikeln som behandlade storborgerligheten) fördelat på kommungruppstyper.

Medan småborgare inom cirkulation (exempelvis ägare av livsmedelsbutiker) och reproduktion (exempelvis småföretag inom läxhjälp eller friskvård) är mer eller mindre konstanta (dock med en aningen högre andel cirkulationsborgare i mer lantliga kommuner vilket kan tänkas förklaras av frånvaron av större grosshandlare och behovet av lanthandel) så ser vi en anmärkningsvärd skillnad i kvoten mellan tjänste- och produktionsföretagare mellan större städer och mindre sådana samt mer lantliga kommuner. Detta lär tala för att en stor del av småborgerligheten, i alla fall utanför de större städerna, utgörs av ägare av hantverkarfirmor i gränslandet mellan arbetararistokratin och småborgerligheten. Tjänstefraktionens koncentration i de större städerna kan delvis förklaras av det uppenbara faktum att företag som erbjuder företagstjänster flockas till de orter som har en högre företagskoncentration överlag och särskilt

en högre koncentration av större företag. Men även tjänsteföretag inom personliga och kulturella tjänster samt informations och kommunikationsföretag lär vara koncentrerade till dessa orter. Två av tre företagstyper inom tjänstefraktionerna (exklusive informations- och kommunikationsföretagen) domineras klart av kvinnliga småborgare medan män har en klar dominans inom produktionsfraktionen med byggindustriföretag som tydligast manligt dominerade. Det entusiastiska borgerliga talet om ett blomstrande företagsklimat framburen av dels informationsteknik, dels kvinnorna centrerat i de större städerna⁷ verkar ha visst fog för sig. Bland egenföretagare överlag utgör kvinnorna 36,7% medan männen utgör resterande 63,3%. 23,1% av företagare med eget AB är kvinnor, 76,9% är män.

Vad gäller småborgerlighetens etniska sammansättning finns inte så värst detaljerad data till hands. Samma problem som diskuterades i den förra delartikeln om arbetarklassens etniska sammansättning gäller för småborgerligheten - uppgifter finns inte tillgängliga för andragenerationsinvandrare, en grupp av stor betydelse i sammanhanget. För småborgerligheten är datasituationen ännu värre på så vis att födelseregion inte heller finns att tillgå. Till sist är också den senaste datan från 2017, inte 2019, vilket gör statistiken lite mindre aktuell även om det är ett mindre problem. I den data som faktiskt finns tillgänglig (SCB, 2020) ser vi dock inget alltför överraskande. Utrikes födda företagare har i princip ingen representation inom jordbruk, en viss överrepresentation inom handel, transport, enheter för vård och omsorg och personliga och kulturella tjänster och en väldig överrepresentation inom hotell och restaurang. Lite lustigt är att utrikes födda kvinnor är så stor procentandel jämfört med inrikes födda kvinnor i byggbranschen. Det totala antalet kvinnliga företagare inom byggbranschen är dock mycket litet.

Företagare 20 år och äldre efter näringsgren och inrikes/utrikes födda 2017 - Procentuell fördelning, fördelning mellan inrikes och utrikes födda (%) och antal

Näringsgren	Procentuell fördelning				Fördelning mellan inrikes och utrikes födda (%)			
	Kvinnor		Män		Kvinnor		Män	
	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda
Jordbruk, skogsbruk och fiske	12,1	1,9	18,1	2,0	96,8	3,2	98,0	2,0
Tillverknings- och utvinningsindustri	3,6	2,7	6,7	3,8	86,1	13,9	90,9	9,1
Företag inom energi och miljö	0,1	0,0	0,2	0,1	89,1	10,9	92,1	7,9
Byggindustri	1,8	3,2	19,1	15,6	72,4	27,6	87,3	12,7
Handel	10,1	11,2	10,7	16,0	80,9	19,1	78,9	21,1
Transportföretag	0,8	1,0	4,3	9,5	78,8	21,2	71,8	28,2
Hotell och restauranger	2,5	10,7	1,5	16,8	52,5	47,5	33,2	66,8
Informations- och Kreditinstitut och försäkringsbolag	2,6	2,3	6,9	5,0	84,3	15,7	88,7	11,3
Fastighetsbolag	2,0	0,9	2,2	1,0	91,0	9,0	92,7	7,3
Företagstjänster	22,3	23,9	18,8	14,3	81,4	18,6	88,1	11,9
Civila myndigheter och försvaret	0,0	0,0	0,0	0,0	87,0	13,0	97,3	2,7
Utbildningsväsendet	3,4	2,4	1,3	1,4	86,9	13,1	83,1	16,9
Enheter för vård och omsorg	7,6	7,9	1,9	3,5	81,8	18,2	75,2	24,8
Personliga och kulturella tjänster m.m.	21,0	23,0	5,1	8,1	81,1	18,9	78,1	21,9
Uppgift saknas	9,9	8,8	2,5	2,6	84,1	15,9	84,4	15,6
Totalt, procent	100	100	100	100	82,4	17,6	84,9	15,1
antal	121 595	25 950	275 306	49 041				

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), SCB, publicerad i SCB Jämställdhet

⁷ Se exempelvis Nordströms & Schlingmanns (2015) "Urban express: 15 urbana lagar som hjälper dig navigera i den nya värld som tas över av kvinnor och städer"

3.2. Funktionärerna

kontroll över arbetsdelning som tillgång

Bob Slydell: What you do at Initech is you take the specifications from the customer and bring them down to the software engineers?

Tom Smykowski: Yes, yes that's right.

Bob Porter: Well then I just have to ask why can't the customers take them directly to the software people, huh?

Tom Smykowski: Well, I'll tell you why... because... engineers are not good at dealing with customers...

Bob Slydell: So you physically take the specs from the customer?

Tom Smykowski: Well... No. My secretary does that... or they're faxed.

Bob Porter: So then you must physically bring them to the software people?

Tom Smykowski: Well... No. Ye- I mean... sometimes.

Bob Slydell: What would you say ya do here?

Tom Smykowski: Look I already told you, I deal with the goddamn customers so the engineers don't have to. I have people skills! I am good at dealing with people, can't you understand that? WHAT THE HELL IS WRONG WITH YOU PEOPLE?!"

- Office Space, 1999

En arbetare kan på grund av sin lojalitet till arbetsköparen bli delegerad makt över arbetsdelningen och dess utformning i organisationen denne arbetar inom (om det så är en privat firma, en myndighet eller annat) och på så vis bli en funktionär. Funktionärens makt består av just delegerade funktioner som ursprungligen tillfallit ägaren och varit dennes ansvar. Olika typer av chefer kan alltså lättast sammanfattas som "funktionärer", definierade av sin funktion, tillskansade genom deras lojalitet. Funktionerna tar sig uttryck i delegerad makt att anställa, avskeda, köpa in material och maskiner, bestämma arbetsmoment, bestämma former för arbetsutförande, lägga scheman, sätta löner, delegera och frånta makt från anställda på en maktnivå under denne själv m.m. En funktionär borde dock bara den förstås att vara som har direkt inflytande över strategiska policybeslut inom organisationen och som besitter formell auktoritet över underordnade, ytterst i form av att anställa och avskeda dem. Det skulle i mer marxistisk jargong kunna beskrivas som att funktionärerna i och med detta besitter makten att kontrollera arbetsdelningen inom en organisation. De som endast besitter formell auktoritet över underordnade utan att kunna anställa eller avskeda dem bör istället ses som förmän. En sådan förman kan också antas sakna direkt inflytande över strategiska policybeslut, förutsatt att vi definierar vad vi menar med detta lite närmare. Denna närmare definition kan vi nå genom att titta på SCB:s definitions-kriterier för SSYK1, chefsyrken:

Dessa omfattar:

- politiskt arbete i demokratiskt valda organ samt administrativt ledningsarbete
- att tolka och tillämpa författningar, politiska beslut eller stadgar
- att planera, leda och samordna verksamheten i företag, organisationer, myndigheter m.m.
- att utforma riktlinjer, följa upp och utvärdera verksamhetens uppsatta mål
- att svara för budget samt fördelar resurserna
- att ha personalansvar.

Dessa definitions-kriterier för chefsyrken (SSYK 11-17) överlappar väl med våra uppsatta definitions-kriterier för funktionärsklassen. Vi kommer utöver SCB:s chefsyrkeskategori också inkludera SSYK 5221 "Säljande butikschefer och avdelningschefer i butik" i funktionärsklassen.

Funktionärernas skikt

Oftast rekryteras inte funktionärerna från arbetarklassens led utan från professionernas. Detta faller sig naturligt då deras professionella färdigheter kan vara mycket nyttiga för ett effektivt utförande av funktionerna. Den strategiska kontrollen över vissa funktioner kan dock vara viktigare än det optimala utövandet av dem. Detta betyder att icke-professionella arbetare såväl som professionella utan särskilt relevanta färdigheter för funktionen kan rekryteras för att utföra funktionen. Funktionärerna kan alltså besitta kontroll över den samhällliga/sociala⁸ arbetsdelningen såväl som den tekniska i varierande grad. Ju större den sociala betydelsen av funktionen är än den tekniska, ju mindre relevant blir det med professionella färdigheter och ju relevantare blir det med funktionens betydelse som sådan och troligheten att funktionären kommer utföra den lojalt⁹. Ett sätt att mäta detta är att se till SCB:s kategorisering av chefsyrken utifrån ansvarsområde där den högre nivån är chefer med andra chefer under sig och den lägre nivån är mer verksamhetsnära chefer. Ett annat sätt är att se till SCB:s uppdelning av dessa yrken utifrån kvalifikationsnivå där en minoritet av de yrken som faller inom funktionärsklassen hamnar på kvalifikationsnivå 3 ("omfattar praktiska eller yrkesspecifika eftergymnasiala utbildningar om 2–3 år") och en majoritet faller inom kvalifikationsnivå 4 ("omfattar teoretiska eller forskarförberedande eftergymnasiala utbildningar samt forskarutbildningar om minst 3 år, normalt 4 år eller längre"). Det är på grundens av kvalifikationsnivå som uppdelningen mellan professionella och icke-professionella funktionärer görs i denna text medan övervikt av social eller teknisk funktion förstås utifrån ansvarsområdets grund.

I klartext finns två skiktscategorier av funktionärsklassen som består av följande kategorier från SCB:

Professionell/icke-professionell

- **Professionsfunktionärer:** SSYK 11-16¹⁰ (kvalifikationsnivå 4)
- **Funktionärer:** SSYK 17 & 5221 (kvalifikationsnivå 3)

Social/teknisk funktion

- **Uteslutande sociala funktionärer (dominant social funktion):** "Chef med chefer under sig", SSYK-koder som börjar med 11 eller avslutas med 1, 0 eller 3 och där individens utbildningsnivå inte överensstämmer med yrkets kvalifikationsnivå
- **Delvis sociala funktionärer (överbärande social funktion):** "Chef med chefer under sig", SSYK-koder som börjar med 11 eller avslutas med 1, 0 eller 3 och där individens utbildningsnivå överensstämmer med yrkets kvalifikationsnivå
- **Delvis tekniska funktionärer (överbärande teknisk funktion):** "Verksamhetsnära chef underställd mellanchefer, verkställande direktör eller motsvarande i organisation utan mellanchefer. Högsta chef i företag utan chefshierarki", SSYK-koder 12-17 som avslutas med 2 och där individens utbildningsnivå inte överensstämmer med yrkets kvalifikationsnivå
- **Helt tekniska funktionärer (dominant teknisk funktion):** "Verksamhetsnära chef underställd mellanchefer, verkställande direktör eller motsvarande i organisation utan mellanchefer. Högsta chef i företag utan chefshierarki", SSYK-koder 12-17 som avslutas med 2 och där individens utbildningsnivå överensstämmer med yrkets kvalifikationsnivå samt SSYK 522

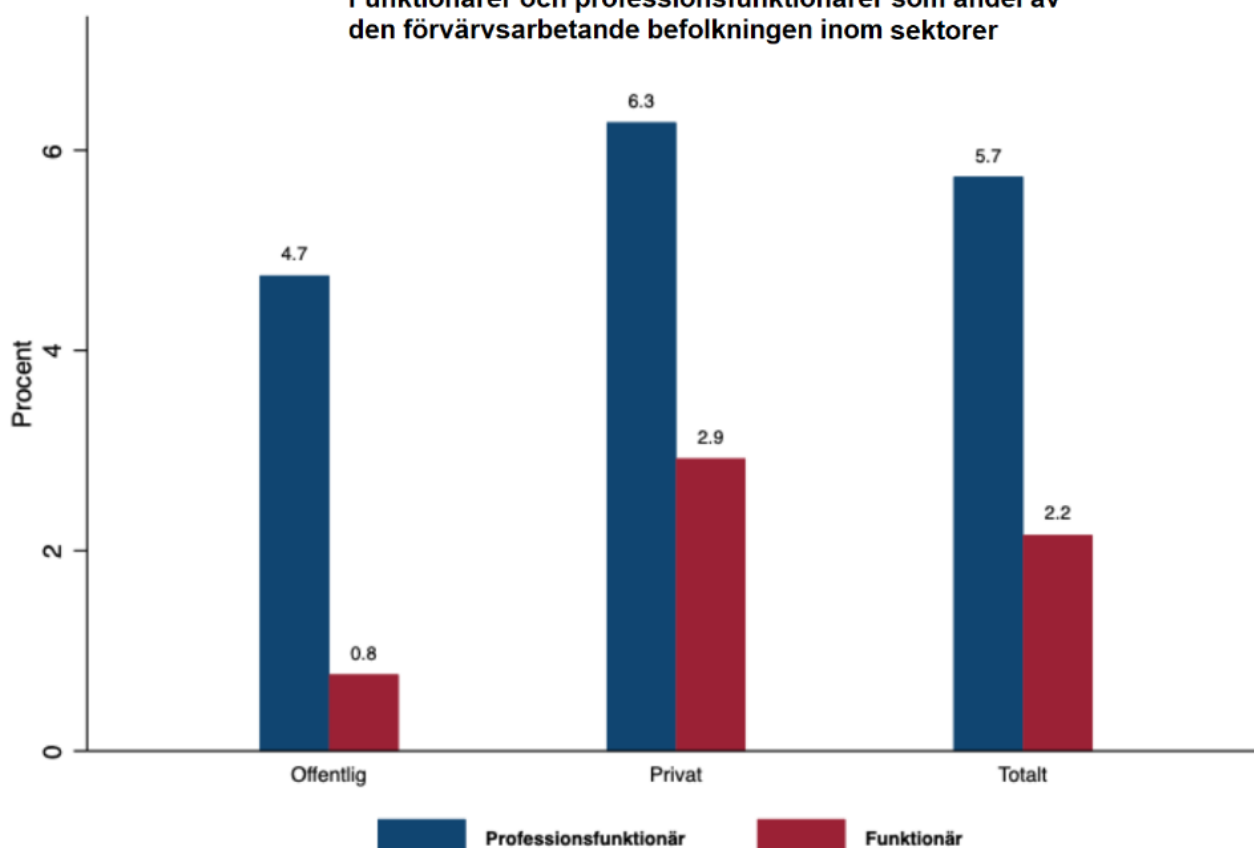
8 Att använda termen "sociala" istället för Marx "samhällliga" motiveras av att den förstnämnda bättre beskriver funktionärers sociala kontroll även utanför offentliga roller.

9 Notera att detta inte betyder att professionella färdigheter och examina från högre utbildningsinstanser är frånvarande hos dessa mer sociala än tekniska funktionärer. Examina från högre utbildningsinstans, och då särskilt från vissa prestigefyllda lärosäten, har i vår tid blivit en mer och mer betydelsefull klassmarkör även om dessa inte behöver motsvara en i objektiv mening särskilt relevant färdighet för det lojala utförandet av den sociala funktionen. Examina från högre utbildningsinstans som klassmarkör kan i vissa fall agera mer som ett intyg på klasslojalitet än ett intyg på teknisk kompetens. Som vi kommer se nedan i undersökningen av deras utbildningsnivå så är det paradoxalt nog inte hos de professionella funktionärerna vi kommer finna den största andelen funktionärer vars professionella färdigheter är mer relevanta för utförandet av deras sociala funktion. Det betyder dock inte heller att samtliga professionella funktionärer har en mer social än teknisk funktion där den professionella färdigheten är mindre relevant - bara att de flesta av denna typ går att finna här.

10 I samtliga räkningar på funktionärsklassen nedan räknas alltså de 22 451 VD:arna och förvaltnings- och planeringscheferna inom privat sektor till funktionärsklassen istället för till kapitalistklassen som i föregående delartiklar. Detta är för att göra databearbetningen mer hanterlig och då det är en mycket liten grupp bör detta inte störa slutresultatet för mycket.

Intressant att notera är att om man vänder sig till SCB:s yrkesregister så kan man i tabellen över yrke och utbildningsnivå se att den utbildning individerna i dessa funktionärsyrken faktiskt besitter inte helt överensstämmer med kvalifikationskraven. 71% av de icke-professionella funktionärerna besitter bara gymnasial eller lägre utbildning (jämför med arbetarklassens 78%) - det betyder att endast 29% har de kvalifikationer som officiellt krävs för kvalifikationsnivån för deras jobb. Däremot bland professionsfunktionärerna så besitter endast 48% eftergymnasial utbildning (här inkluderas forskarutbildningar), 68% om man räknar med eftergymnasiala utbildningar kortare än tre år. Detta betyder att ännu fler professionsfunktionärer än icke-professionella funktionärer lär vara underkvalificerade rent utbildningsmässigt till sin post, om man ska gå på de krav SCB:s kvalifikationsnivåer ställer. Bland de underutbildade professionsfunktionärerna är det chefer inom handel och driftschefer inom olika produktionsbranscher som sticker ut, hos funktionärerna är de underutbildade handelscheferna en mycket stor andel. Där utbildningen saknas för yrkets kvalifikationsnivå kan antas att det inte är en teknisk expertis som varit avgörande för att inddividen ifråga skulle få makt delegerad till sig utan snarare uppvisad lojalitet. Dessa individer kan alltså antagas ha en övervägande social snarare än teknisk roll.

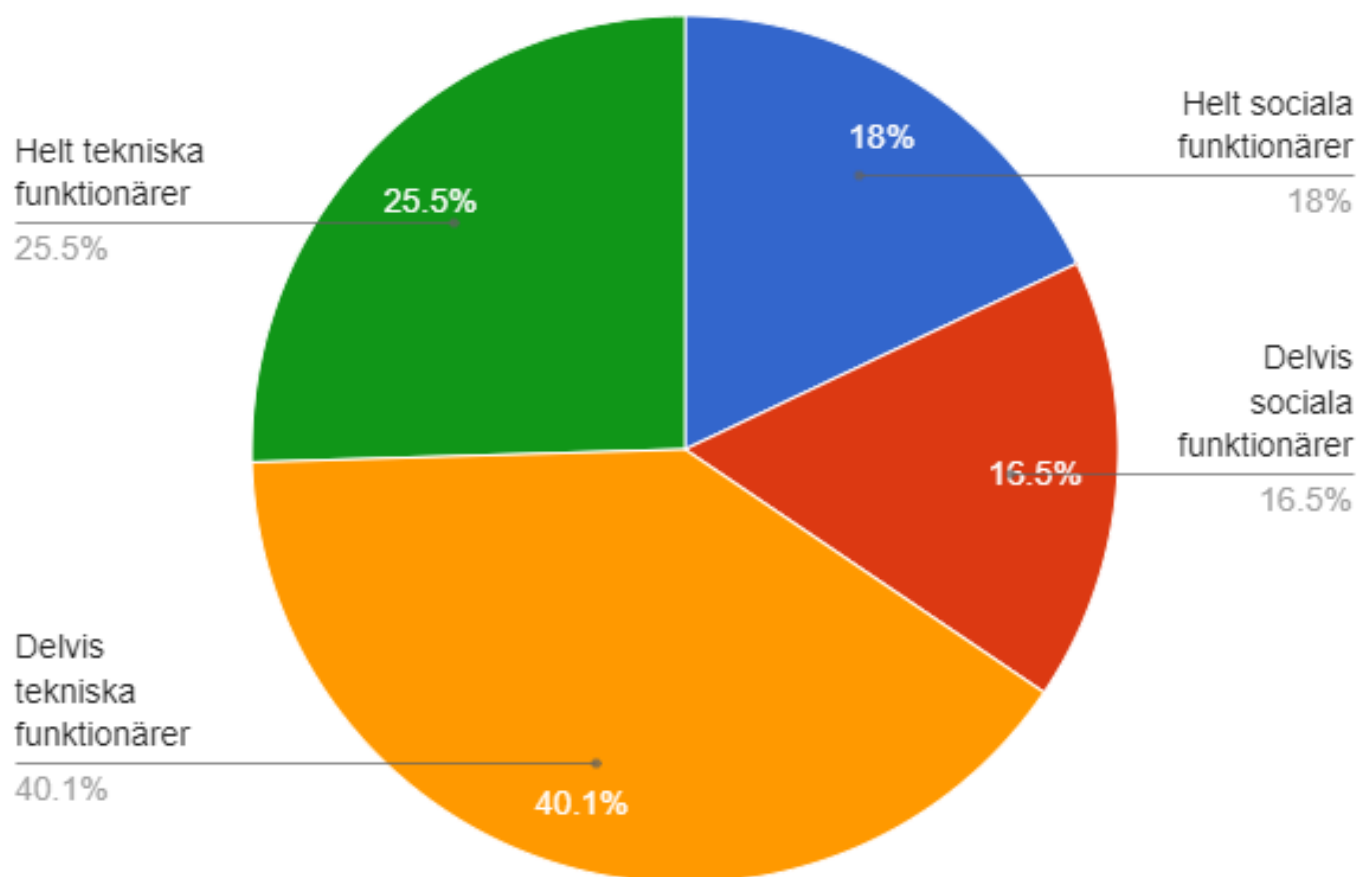
Funktionärer och professionsfunktionärer som andel av den förvärvsarbetande befolkningen inom sektorer

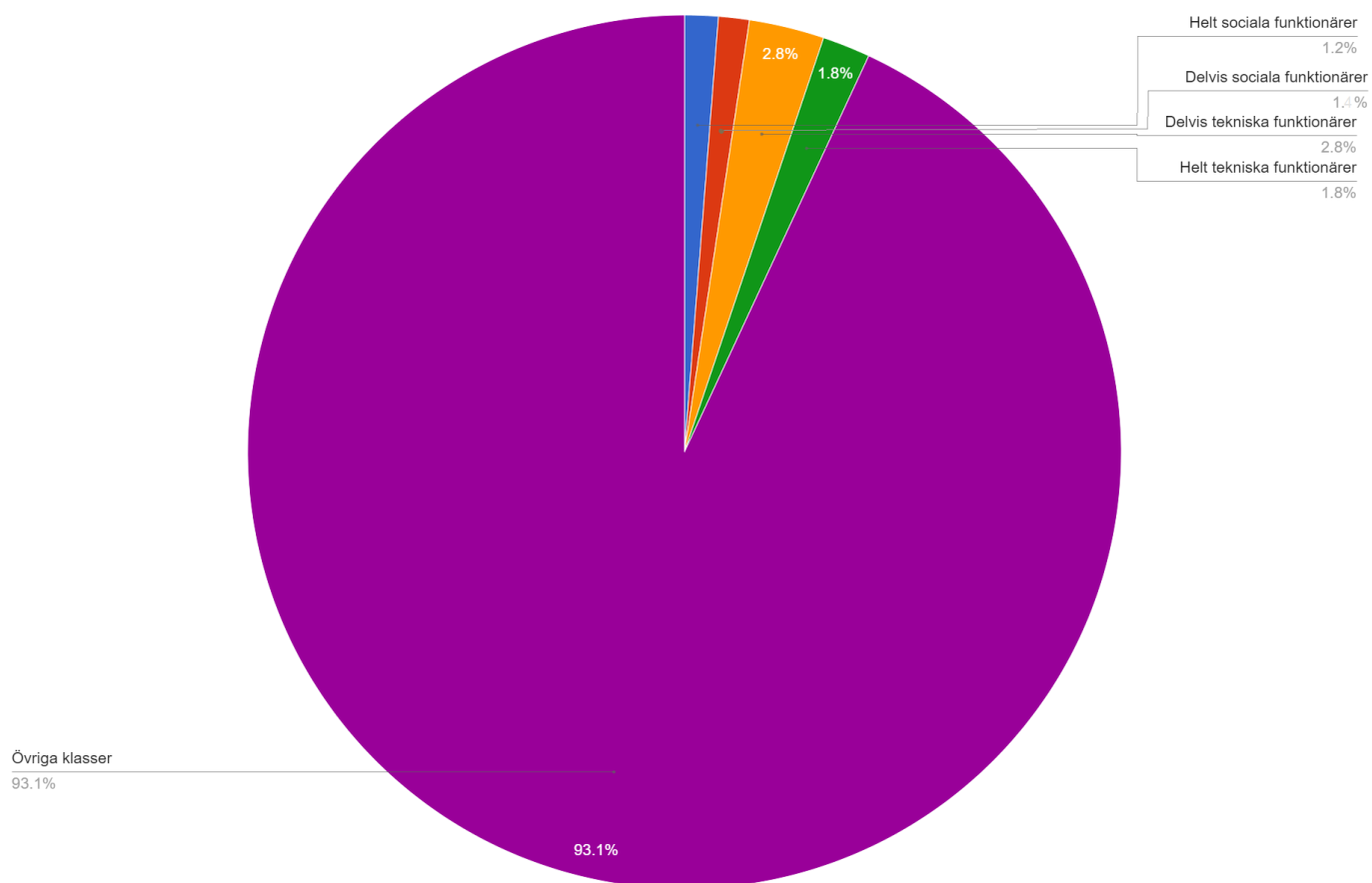
Det är på grund av den sociala funktionens betydelse som lojalitetsrättan kan bli iögonfallande hög för att garantera lojalitet i vissa kritiska funktioner i den sociala arbetsdelningen. Ingen professionell funktionär kan ha ett så högt kompakt och sammansatt arbete eller en så knapp färdighet att det i en arbetsvärdebemärkelse respektive förhandlingsituation motsvarar till exempel trafikverkets generaldirektör Lena Erixons månadslön som år 2020 låg på 175 900 kronor. (Hansson, M, Igenerus, E & Eriksson, S., 2020) I dessa fall av funktionens särskilda socialt strategiska betydelse blir det av vikt se till den specifika funktionen för att förstå funktionärens existensberättigande och klassintresse. Som Marx uttrycker det:

“De som tar emot dessa intäkter, får dem som betalning för sin sambälleliga funktion som kungar, präster, professorer, skökor, soldater etc. och kan alltså betrakta dessa sina funktioner som de verkliga källorna till sin revery”

Sociala/tekniska funktionärer som andel av sin klass

Sociala/tekniska funktionärer som andel av den förvärvsarbetande befolkningen

Funktionärer vars sociala funktion är dominant

En samling "Fortune 500"-listade verkställande direktörer från den privata sektorn. Från ett möte med Indiens premiärminister under dennes besök i USA. Erhåller en enorm lojalitetsränta.

Susanna Gideonsson, ordförande för LO. Funktionär inom fackföreningsrörelsen.

Lena Erixon, verkställande direktör vid Trafikverket. Funktionär inom myndighetsväsendet

Pehr G. Gyllenhammar, mångårig VD för Volvo. Funktionär i industrin

Bilder hämtade från (i ordning):

BBC (2015)

LO (2022)

Eriksson, S & Hansson, M. (2018)

Wikipedia (2022)

Funktionärer vars tekniska och sociala funktion kan ses som mer eller mindre likställd

Den skandalomsusade rektorn Hamid Zafar - funktionär inom skolan	En butikschef för Lidl - funktionär inom den privata sektorn, handeln	Kapten inom försvarsmakten - en militär funktionär
--	---	--

Förmän

<p>Industriell förmän. Teknisk funktion kan vara försumbar men behöver ej vara det. Tillhör huvudsakligen arbetarklassen</p>	<p>Specialistsjuksköterska. Förmän som besitter teknisk kompetens om medicinering och annan behandling, har rätt att delegera uppgifter till vårdbiträden och annan underordnad personal. En tydlig teknisk funktion, social funktion kan vara mer eller mindre betydelsefull, fall till fall. Tillhör huvudsakligen arbetarklassen</p>	<p>Lantmätare. Fattar beslut om hur fastighetsgränser ska dras och hur avstyckningar ska göras. Teknisk funktion tydlig, oklart vad en betydelsefull social funktion skulle kunna vara i sammanhanget. Besitter färdigheter som skulle kunna betecknas som professionella, således ej arbetare, varken facklärd eller icke facklärd sådan.</p>
--	---	--

Bilder hämtade från (i ordning):

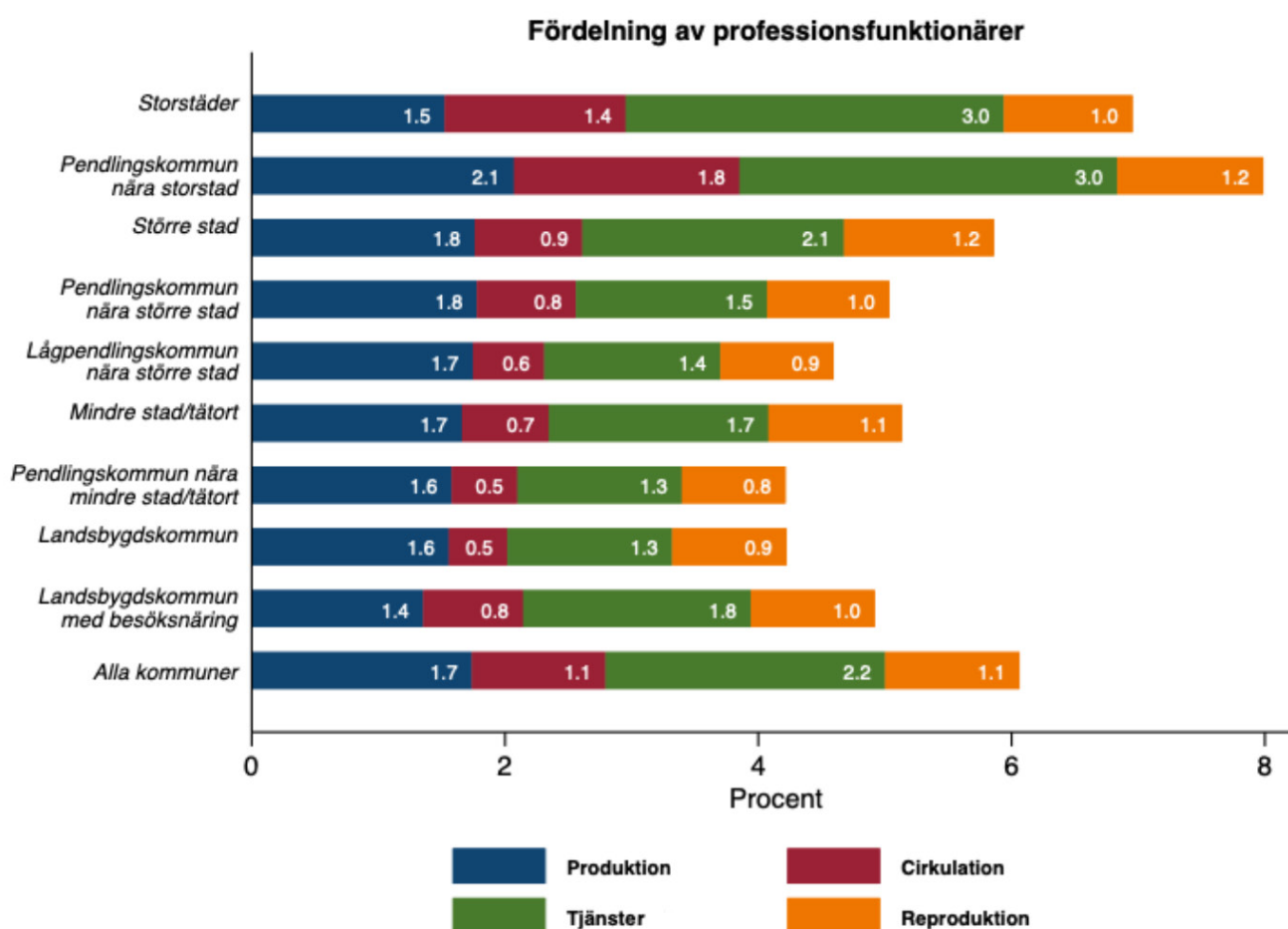
- Läraren (2022)
- Butisknytt (2019)
- SVT (2019)
- NCC (2022)
- Vårdförbundet (2019)
- Lantmätarna (2022)

Bland de professionella funktionärerna finner vi alltså både dem vars tekniska och sociala funktion är mer eller mindre jämställd och dem vars sociala funktion är överordnad. Som Marx antyder så är det just den sociala funktionen oftare än den tekniska som ligger till grund för många funktionärers reventy och, skulle jag vilja tillägga, existensberättigande.

Jag har i denna text försökt hålla mig till en strikt ekonomisk definition av klasserna vilket är varför jag lagt vikt vid lojalitet som tillgång, i Wrights bemärkelse, men funktionärerna är den grupp som utmanar detta angreppssätt som mest. Jag tror fortfarande att lojalitet som tillgång är den korrekta utgångspunkten från vilken man bör angripa problemet men just med funktionärerna måste särskild vikt läggas vid de övriga ekonomiska, politiska och ideologiska omständigheter som härrör ur lojalitetsrelationen.

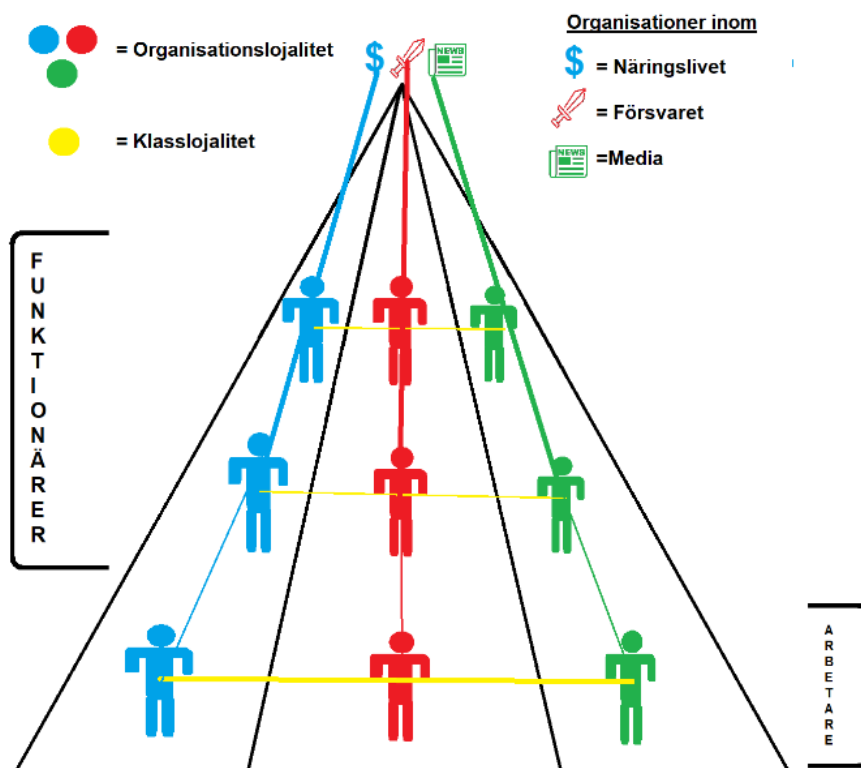
Funktionärernas fraktioner och geografiska spridning

Geografiskt är funktionsärsklassen hyfsat jämnt fördelad internt. I storstäder och pendlingskommuner nära storstäder är dock klassen som helhet en bit större än i andra orter tack vare hur mycket större cirkulations- och tjänstefractionen är i dessa kommungrupper.

3.2.1 En komplicering av funktionärernas tillgång

Låt oss tänka oss en pyramidstruktur som illustrerar funktionärernas olika organisationer. Vertikalt längs med strukturen sträcker sig organisationens lojalitetsband, horisontellt så sträcker sig klassernas inom organisationens lojalitetsband sinsemellan. På en medel till hög nivå i respektive organisation befinner sig funktionärerna, på en lägre nivå befinner sig arbetarna. Givet funktionärernas exceptionella beroendeställning till organisationens ägare eller finansörer som garant för deras klassexistens så kommer funktionärerna troligtvis att känna mer lojalitet längs med den vertikala snarare än den horisontella linjen då de olika organisationernas verksamhet inte behöver överlappa horisontellt alls även om funktionärernas situation kan göra det. Detta skiljer dem från arbetarna som, i alla fall i teorin, inte har lika stora skäl att känna lojalitet till organisationen utan istället i rent egenintresse kan ha större skäl att känna en horisontell lojalitet, en lojalitet till sin klass. Funktionärernas individuella klassintresse och lojalitet till funktionärsklassen som klass kommer troligtvis inte vara starkare än intresset att försvara den individuella funktionen, den gemensamma yrkesgruppen inom klassen eller särskilt den organisation inom vilken funktionären fått sin delegerade makt. På ett individuellt plan lär funktionären känna lojalitet till sin funktion, på en organisationsnivå till sin yrkesgrupp och på ett samhällsligt plan lär funktionären känna lojalitet vertikalt med organisationen och uppdragsgivaren på vilkens nåder funktionärens funktion och yrkesgrupp tillåts existera. Kort sagt är det ganska otroligt att en försäljningschef, militärkapten eller nyhetsredaktör skulle känna mer lojalitet med varandra än med sin organisation inom näringslivet, försvarsmakten respektive media. Det är därför lockande att helt förneka funktionärerna som en egen klass och se dem som tillhörande den klass de delegerats sin makt ifrån. Detta synes högst rimligt för Per G Gyllenhammar, Volvos mångårige VD¹¹, och någorlunda rimligt för Susanna Gideonsson, LOs ordförande. Däremot blir statliga och kommunala funktionärer, i alla fall i en demokrati, desto svårare att förstå på detta vis - går det här att peka ut en enskild klass som den som delegerat dem deras maktbefogenheter? Funktionärer inom privat sektor på en lägre nivå, så som butikschefer, blir också de svåra att se som helt enkelt en del av t.ex. storborgerligheten, den klass som ytterst delegerat dem deras makt. I praktiken liknar deras situation ofta mer småborgarens än till exempel de stora finansintressen som ofta är den översta nivån av auktoritet inom denna sortens organisationer.

De politiska och ideologiska omständigheterna för funktionärernas lojalitet är av avgörande betydelse för att förstå just funktionärernas situation men att dessa skulle bestämma deras klasstillhörighet som sådan leder till alltför stor godtycklighet. Deras ekonomiska klassintresse må inte upplevas som ett klassintresse av dem själva och de agerar troligtvis på det i begränsad utsträckning men det och den ekonomiska tillgång som ger det upphov bör ändå stå som utgångspunkt för de intressen de faktiskt ger uttryck för.

¹¹ Så pass rimligt att han i min analys faktiskt hamnar hos borgerligheten. Som framgick i kapitlet om kapitalistklassen så föll chefer av Gyllenhammars typ inom privat sektor till kapitalistklassen.

3.3 Professioner

färdighet som tillgång

“Miljonärerna är inte de enda, som bli obehagligt berörda, när ordet socialism nämns. Kapitalet har allierade i många led, och det borgerliga sambället erbjuder ett lugnt och bekvämt liv för en hel klass av människor, vilka visserligen inte alla direkt exploaterar arbetet, men säkerligen alla lever av obetald arbetslön. Och inte alla är så kortsynta, att de inte inser socialismens nytta för flertalet, men nästan alla av dem, som tillhör fåtalet, begriper det obekväma i att uppoffra sin personliga fördel för det gemensamma väl.

Detta förklarar för oss det betydelsefulla faktum, att den stora hopen av lärda och författare tillhör socialismens motståndare.”

- Axel Danielsson, 1888

De “rena” professionerna besitter en professionell färdighet som tillgång men ingen delegerad makt. De säljer sin färdighet som bruksvärden till företag, myndigheter, privatpersoner och annat till, i alla fall potentiellt, sitt fulla värde - de exploateras alltså inte nödvändigtvis men har inte heller makt över andra, dock stor autonomi i sitt arbete. Deras revenykälla/derivatkälla/tillgång är deras professionella färdigheter, eller speciella skicklighet, vilken ger dem möjligheten att tillskansa sig reventy i form av derivat, i det här fallet pengar från köparens konsumtionsfond, inte hans investeringsfond. Vissa professioner, som t.ex. (i alla fall privatanställda) ingenjörer utför delvis produktivt lönearbete på samma vis som en grovarbetare och denna del av deras arbete är exploaterbart utifrån samma premisser som grovarbetarens - men det är inte denna del som utgör huvudkällan till deras reventy. Därutöver tillåter den exkluderande karaktären av deras expertkunskaper inte detaljstyrning och övervakning av arbetet och de åtnjuter därför autonomi i arbetet. Det är inget i de professionella färdigheterna som sådana som leder till maktbefogenheter över andras arbete men de är väl lämpade som rekryter till funktionärsklassen.

För att ge en illustration över vilka yrkesgrupper som brukar räknas till professionerna så kan vi vända oss till den ledande professionsforskaren Thomas Brante som i sin bok “Den professionella logiken” ger följande definition av vad som gör en profession:

“Professionella yrken är i något avseende organiserade, relativt autonoma bärare och förmedlare av samhälleligt sanktionerade, abstrakta kunskapsystem som ger dem förmågan att utföra handlingar som uppfattas som svåra, skickliga och värdefulla av allmänheten/klienten” (Brante, 2019, s. 21)

En god definition som inte står i konflikt med denna texts syfte men som är för bred och subjektiv för att vara tillfredsställande på egna ben. Vi kommer alltså använda oss av den gode forskaren trots detta då det tacksamma med Brante är att han kopplar de olika professionerna till olika paradigmer i professionellt kunnande som uppstår i och med statens, vetenskapens och ekonomins utveckling och växande komplexitet. Dessa paradigmer ger upphov till olika paradigmatiska organisationer inom vilka rör sig olika professionella yrken, som han exemplifierar med prototypiska sådana, som försöker behandla det för era typiska komplexa problem som samhällsutvecklingen gett upphov till och som det är professionernas roll att få ordning på, något han kallar för (den tidstypiska professionens) “essens.” Han illustrerar det i tabellform på följande vis:

(se nästa sida)

1. Nationalstaten	Paradigmatisk organisation	Professionell prototyp	Essens
Brytning feodalism/kapitalism 1500->	Statsbyråkrati Militär	Statstjänstemannen Officeraren	Kontroll av social ordning och kollektiv identitet

2. Den estetiska staten	Paradigmatisk organisation	Professionell prototyp	Essens
Tidig kapitalism 1750->	Kulturella institutioner	Arkitekten Konstnären	Kontroll av symboliska uttryck

3. Industristaten	Paradigmatisk organisation	Professionell prototyp	Essens
Klassisk kapitalism 1850->	Fabriken	Ingenjören	Kontroll av den icke-sociala miljön

4. Välfärdsstaten	Paradigmatisk organisation	Professionell prototyp	Essens
Deltagande kapitalism 1935->	Människo-behandlande organisationer	Läkaren Läraren	Kontroll av normalitet och avvikelser

5. Den nyliberala staten	Paradigmatisk organisation	Professionell prototyp	Essens
Spekulativ kapitalism 1985->	Börsen	Finanskonsulten	Kontroll av investeringar

6. Den globaliserade staten	Paradigmatisk organisation	Professionell prototyp	Essens
Transnationell kapitalism 1995->	Överstatlig byråkrati	Den överstatlige tjänstemannen	Kontroll av social ordning och kollektiv identitet

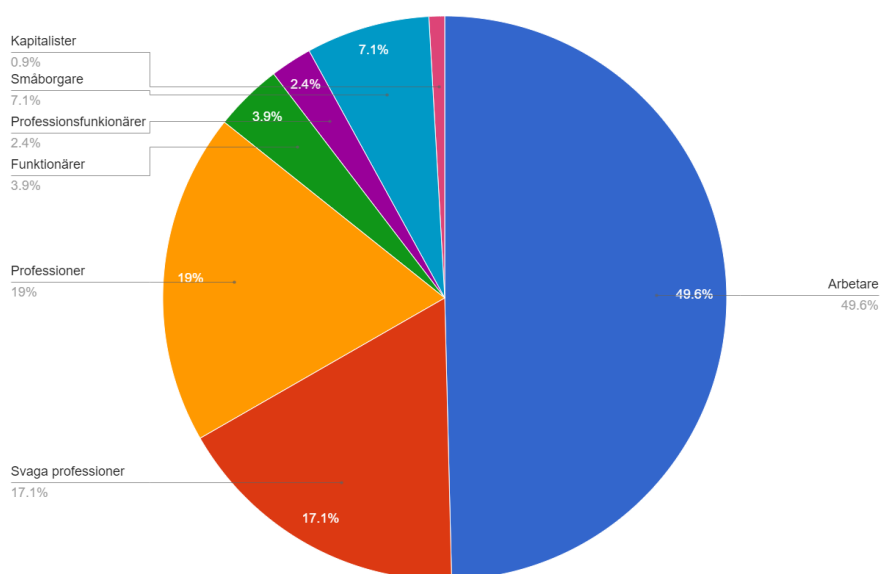
Man behöver inte se alla Brantes kategorier som perfekta för att kunna uppskatta den historiska illustrationen med handfasta exempel på yrkesgrupper.

3.3.1 Professionernas skikt de svaga professionerna

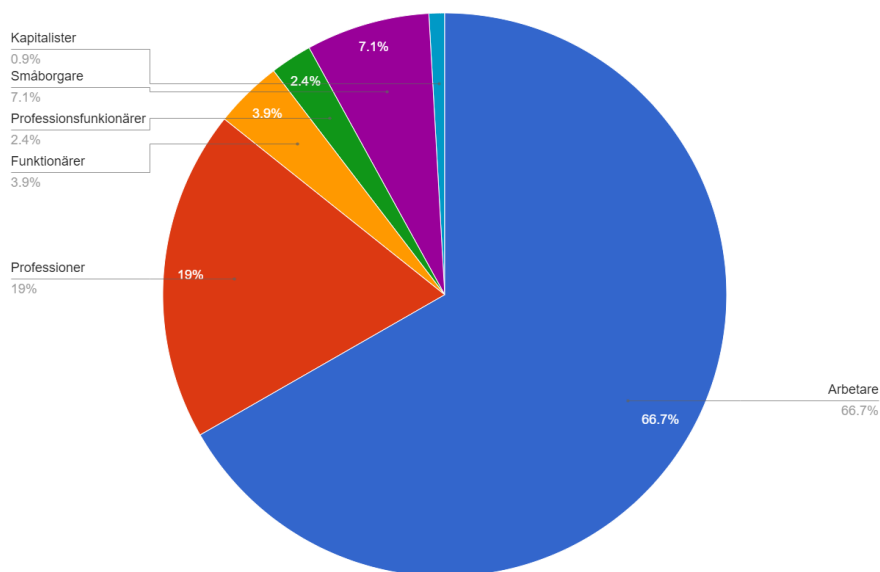
Professioner som av utvecklingen av nya produktionssätt i större grad hotas av en nära förestående sekularisering (tillgängliggörande åt allmänheten) av deras professionella färdigheter tillhör de svaga professionerna - i egentlig mening ett klasskikt men ett sådant som behöver behandlas som en självständig kategori på grund av dess extrema närhet till arbetarklassen. För den teoretiska stringensens skull är det otillfredsställande att i en mer definitiv mening inte kunna placera denna grupp i en allmänt vedertagen klass men det är tyvärr en nödvändighet att kort behandla den som en självständig kategori. Fördelen är dock att denna kategorisering lär undvika anklagelser om en för generöst räknad arbetarklass och att den belyser vad som, tillsammans med delar av småborgerligheten, lär vara arbetarklassens mest realistiska möjlighet till partner i en klassallians.

Till de svaga professionerna räknas bl.a. förskollärare, sjuksköterskor¹² och tekniker av olika slag.

Klasserna i Sverige (arbetarklassen ej generöst räknad)

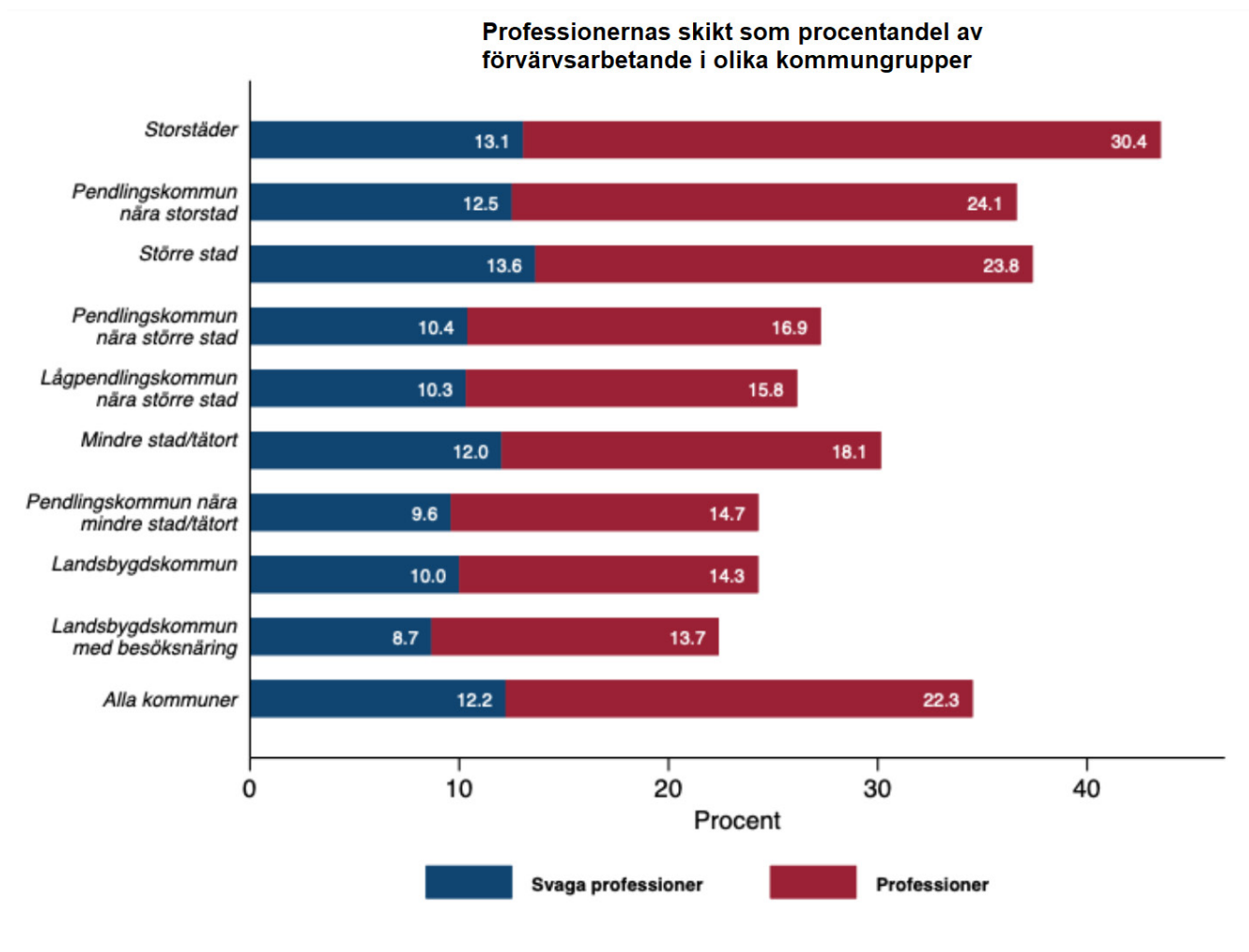

Klasserna i Sverige (arbetarklassen generöst räknad)

12 Särskilt sjuksköterskor brukar i modern svensk klassanalys räknas till arbetarklassen och den som exkluderar dem kan lätt anklagas för att ha en arbetaristisk syn på arbetarklassen där ett kvinnodominerat yrke utanför den produktiva sfären utesluts på grund av snäva identitära preferenser. Jag anser det okontroversiellt att inkludera undersköterskor, något som görs i denna text då de inte räknas till de svaga professionerna, men ju högre upp i skiktningarna man kommer inom denna mångsidiga och medlemsrika yrkesgrupp så hittar man t.ex. diverse specialistsjuksköterskor som jag ställer mig frågande till hur friktionsfritt de kan tillföras arbetarklassen sett till frågor om bl.a. professionella färdigheter och delegerade maktfunktioner.

Geografiskt är professionerna i allmänhet tydligt som störst i de större kommungrupperna medan de svaga professionerna är en relativt större andel av de samlade professionerna i de mindre kommungrupperna.

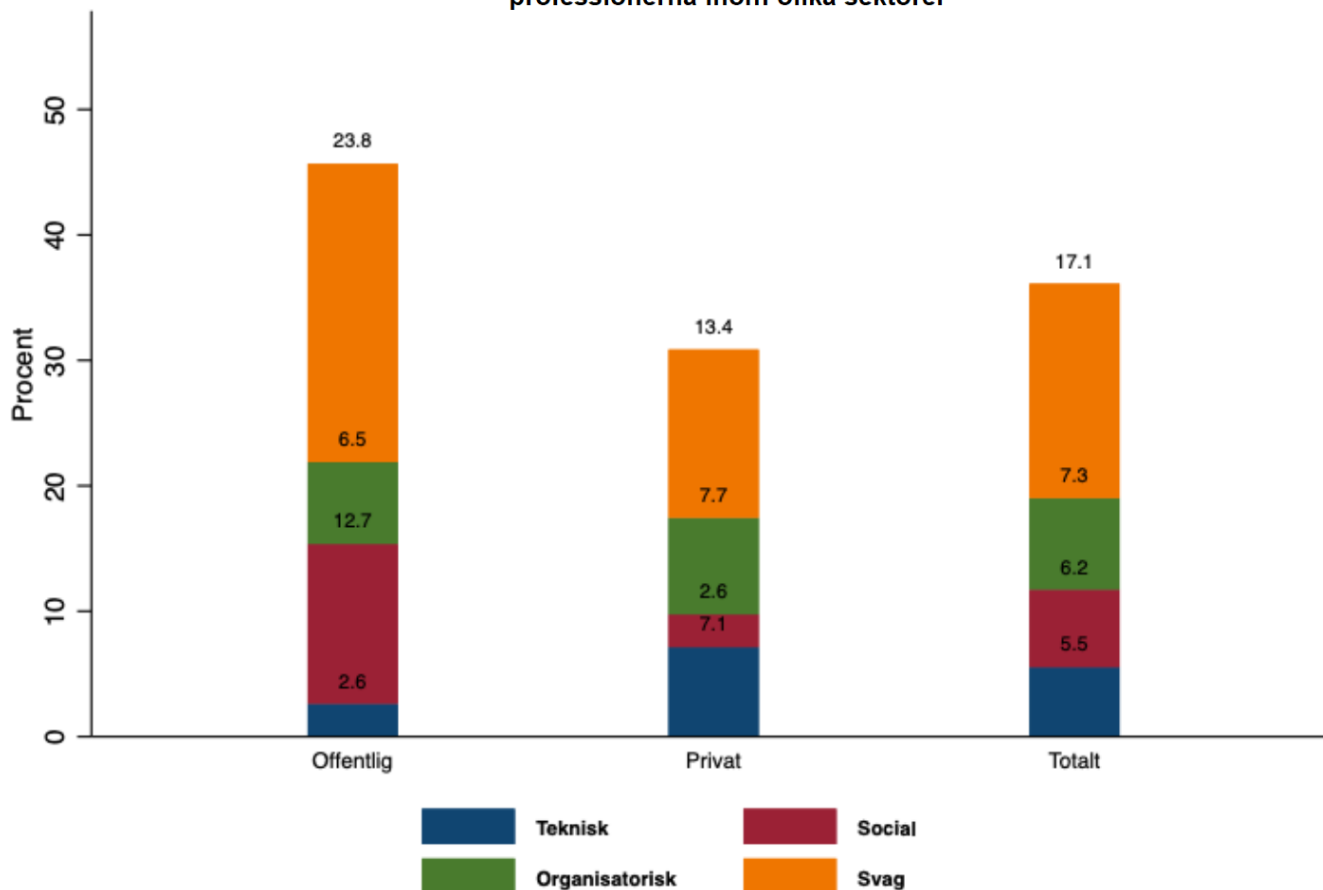

3.3.2 Professionernas fraktioner

professioner utefter arbetsobjekt, sektor och bransch

Även professionerna har ett innanmäte som kan sorteras horisontellt. Även om sektor och bransch är intressant här på samma sätt som hos övriga klasser så kan det vara än mer intressant att titta på professionerna uppdelade efter det arbetsobjekt för vilket de behövt förvärva och för vilket de konstant behöver utveckla en särskild fackkunskap. Professionernas arbetsobjekt speglar på samma gång deras särskilda professionskunnande (då det är utformat just för att arbeta med objektet), deras organisationstillhörighet (då deras organisationer ofta är utformade för att arbeta specifikt med objektet ifråga) och deras sociala relationer på arbetsplatser (olika arbetsobjekt är mer eller mindre sociala och uppmuntrar mer eller mindre socialt beteende från den professionelle). Inte sällan är den professionelles mer allmänna sociala identitet formad av sin skrämmässigt organiserade yrkeskår med en ofta betydelsefull grad av kåranda och yrkesstolthet. Med detta i åtanke anser jag det lämpligt att fritt låna från sociologen Daniel Oesch¹³ och kategorisera professionsfraktionerna utifrån arbetsobjekten teknik, organisationer och människor - dvs. de tekniska, organisatoriska och sociala professionerna¹⁴. Hos de tekniska professionerna finner vi främst ingenjörer men även forskare inom naturvetenskap, statistiker m.fl. I de organisatoriska professionerna finner vi lednings- och organisationsutvecklare, finansanalytiker systemförvaltare m.fl. Till sist finner vi hos de sociala professionerna lärare, läkare, musiker m.fl.

Procentuella fraktionsandelar av professionerna inom olika sektorer

13 I "Redrawing the Class Map - Stratification and Institutions in Britain, Germany, Sweden and Switzerland" (2006) så talar Oesch om tre "work logics" och verkar lägga särskilt fokus på hur själva arbetsutförandet formar psykologin och de politiska böjelserna hos de olika yrkesutövarna (vilka han utöver professionerna räknar in vanliga arbetare i). Hans egna antaganden utifrån arbetsobjekt och -logik intresserar mig mindre än hans resonemang om arbetsobjekten som sådana. De kan nämligen behandlas som en god utblickspunkt från vilken man kan se hur de professionellas specifika kunnande tar sig uttryck i relation till sina organisationer, sin egen klassreproduktion och sitt sociala vara på arbetsplatsen. Jag kommer därför inte gå in alltför djupt på Oeschs resonemang mer än att jag vill visa tacksamhet för de kategorier han introducerat till ämnet.

14 Oesch kallar det istället för "sociokulturella professioner" men då det helt enkelt syftar på professioner som arbetar med människor som arbetsobjekt anser jag kulturdelen som överflödigt.

3.4 Funktionärers och professioners demografiska utveckling över tid

Göran Therborn använder sig av mellanskiktsbegreppet för att beskriva båda de grupper som i texten ovan delats upp som dels funktionärer, dels professioner. Med denna bredare definition gör han följande framställning av mellanskiktens demografiska utveckling över tid:

Mellanskikten som helhet 1930-1979. Tusental och andel av befolkning och förvärvsarbete. 15-64 år.

År	Tusental	Procent av förvärvsarbete	procent av befolkningen
1930	310	11	8
1950	645	22	14
1965	1010	30.5	20
1975	1300	37	25
1979	ca 1395	39	26

Källa: Therborn, 2018, s. 65

Therborn talar inte om svaga professioner men däremot om proletariserade mellanskikt. Som exempel på dessa ger han kontorister, telefonister, postexpeditörer och bankkassörer och skiljer dem från de övriga mellanskikten utifrån kriteriet att de är "underordnade" istället för "självständiga" i sitt yrkesutförande.

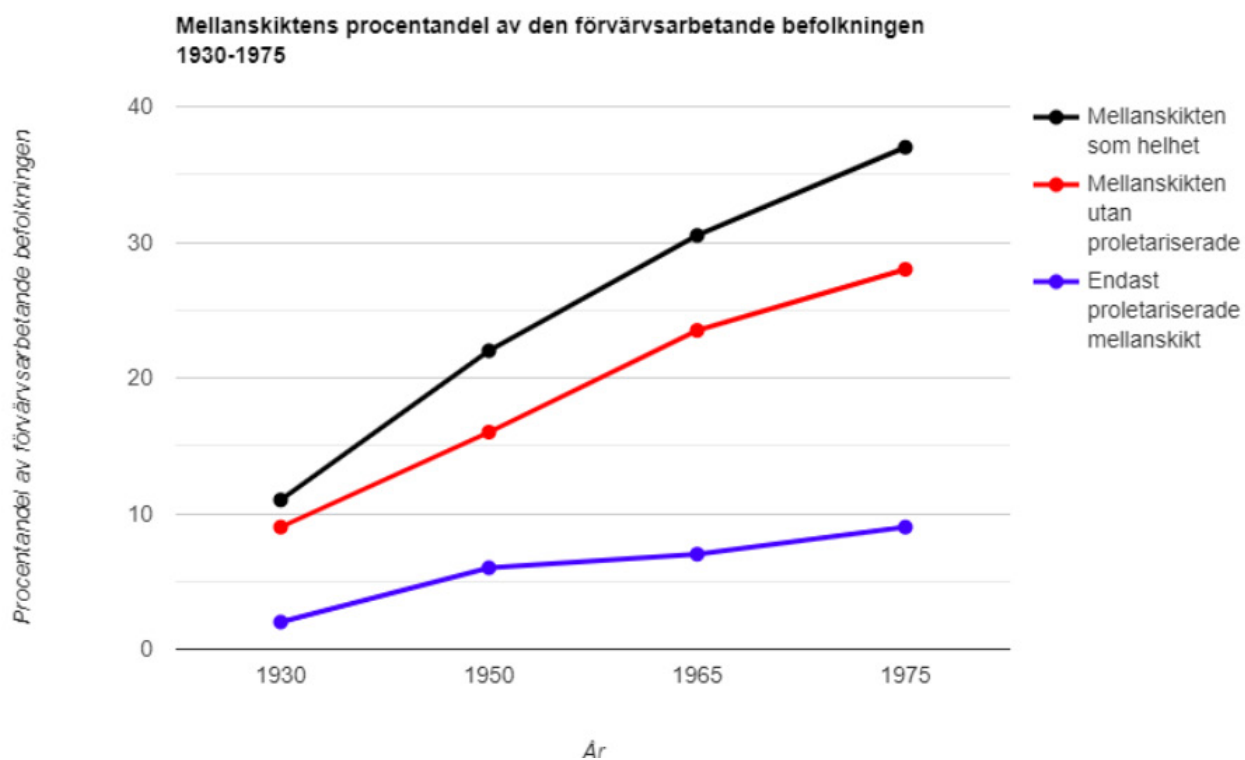
Mellanskikt i proletariserad ställning 1930-1975. (Kontorister, kontorsbud, telefonister, postexpeditörer, bankkassörer). Tusental, andel av mellanskikten,

År	Tusental	Procent av mellanskiktet	Procent av förvärvsarbete	procent av befolkningen
1930	55	18	2	1
1950	175	27	6	4
1965	245	24	7	5
1975	300	23	9	6

Källa: Therborn, 2019, s. 70

Tillväxten av mellanskikten har alltså varit avsevärd och kan vara intressant att jämföra både med småborgerlighetens och arbetarklassens krympning. I vilken mån professions- och funktionärsgupper växt på bekostnad av den svenska arbetarklassen avgörs i stor mån var man drar gränsen mellan professioner, särskilt svaga sådana, och arbetarklassen. Många av de tjänstemannayrken Therborn listar som "mellanskikt i proletariserad ställning" skulle man helt enkelt kunna räkna till arbetarklassen redan vid tidpunkten för tillkomsten av "Klasstrukturen i Sverige 1930-1980" och idag har betydligt fler av denna sortens yrken fått en mer proletär status. För att illustrera olika sätt att se på mellanskiktens tillväxttrend utifrån Therborns uppgifter kan ett linjediagram vara hjälpsamt.

(se nästa sida)

Funktionärerna finns inga separata uppgifter för i Therborns redogörelse och i modern tid uppvisar de en ganska statisk procentandel av klasstrukturen. Intressantare för modern tid blir då att titta på professionerna, svaga och starka, för att utröna intressanta utvecklingstendenser.

Professioner, exklusive svaga professioner, 2005-2020. Tusental, andel av förvärvsarbetande befolkningen.

År	Tusental	Procent av förvärvsarbetande
2005	507	13.67
2006	526	13.87
2007	541	13.96
2008	625	15.34
2009	625	15.92
2010	633	15.72
2011	645	15.74
2012	659	15.89
2013	665	15.93
2019	893	19.53
2020	909	20.13

Svaga professioner 2005-2020. Tusental, andel av förvärvsarbetande befolkningen.

År	Tusental	Procent av förvärvsarbetande
2005	403	10.87
2006	416	10.98
2007	425	10.97
2008	439	10.79
2009	441	11.24
2010	454	11.27
2011	463	11.29
2012	465	11.32
2013	472	11.32
2019	802	17.53
2020	799	17.70

Det första som är tydligt är att min avgränsning av dessa grupper är snävare än Therborns. Professionerna lär inte ha mer eller mindre halverats i sin andel av förvärvsarbetande sedan 1975 och inte heller bör exkluderingen av funktionärerna i min räkning förklara den stora skillnaden mellan mina siffror för t.ex. 2005 och Therborns för 1975. Förklaringen lär istället ligga i att många av de tjänstemannagrupper Therborn mäter på 30- till 70-talet idag klassas som lägre klassade yrkesgrupper i SSYK och tillfaller arbetarklassen i min kategorisering utifrån SSYK. Som vi ser är tillväxten i i professionerna, men särskilt de svaga professionerna, mycket blygsam 2005-2013 (åren för det äldre SSYK 96 som idag är utbytt mot SSYK 2012) men gör ett hopp vid 2019, året då SSYK 2012 ta vid. Tidsspannet förklarar så klart en del av detta men även här bör omkategoriseringen ha stor betydelse. De historiska uppgifterna för dessa senare år bör alltså tas med en viss nypa salt men kan likväl användas som en fingervisning om utvecklingen - dvs. en blygsam men stadig tillväxt av professionerna där de svaga växer kraftigare än de starka.

REFERENSLISTA

BBC. (2015, september). India PM Narendra Modi meets Fortune 500 CEOs on US trip. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-34355815>

Brante, T. (2019). Den professionella logiken - Hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället. Kina: People Printing

Butiksnytt. (2019, december). Lidl genomför årets sista butiksöppning. Butiksnytt. <https://www.butiksnytt.se/lidl-genomfor-arets-sista-butiksoppning/>

Clarté. (2015). Arbetare, borgare och mellisar. Hämtad 2022-04-18 från <https://clarte.se/clarte-pa-naetet/92-1-15-klasserna-i-sverige/9203-Arbetare--borgare-och-mellislar-92>

Hansson, M & Eriksson, S. (2018, mars). Trafikverkets Lena Erixon kvar i lönetoppen. Publikt. <https://www.publikt.se/nyhet/trafikverkets-lena-erixon-kvar-i-lonetoppen-20328>

Hansson, M, Ignerus, E & Eriksson, S. (2020, augusti). Höga lönellyft för myndighetschefer som arbetar med pandemin. Publikt. <https://www.publikt.se/nyhet/hoga-loneyft-myndighetschefer-som-arbetar-med-pandemin-22529>

Lantmätarna. (2022, juli). Lantmätare och lantmäteri. Lantmätarna. <http://www.lantmatarna.se/>

LO. (2022, februari). Susanna Gideonsson, ordförande. LO. https://www.lo.se/start/om_oss/ledningen/susanna_gideonsson_ordforande

Läraren. (2022, juli). Hamid Zafar. Läraren. <https://www.lararen.se/tag/hamid-zafar>

NCC. (2022, juli). Arbetsledare. NCC. <https://www.ncc.se/jobba-pa-ncc/mot-vara-medarbetare/arbetsledare/>

Nordström, K.A. & Schlingmann, P. (2015). Urban express: 15 urbana lagar som hjälper dig navigera i den nya värld som tas över av kvinnor och städer. ([Ny utg.]). Stockholm: Månocket.

Oesch, D. (2006). Redrawing the class map: stratification and institutions in Britain, Germany, Sweden, and Switzerland. New York: Palgrave Macmillan.

Statistiska centralbyrån. (2020). Entreprenörskap och företagande. (Publ. 2019-12-17, korrigerad 2020-04-24). <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/jamstallldhet/jamstalldhetsstatistik/pong/tabell-och-diagram/for-djupningar/entreprenorskap-och-foretagande/>

Statistiska centralbyrån. (2011). Bakgrundsfakta: Yrkesregistret med yrkesstatistik - En beskrivning av innehåll och kvalitet. https://www.scb.se/contentassets/f1ebeae6d63544edb9a83148b5674271/am0208_2011a01_br_am76br1105.pdf

SVT. (2019, oktober). Försvaret: "Förenat med livsfara". SVT. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/forsvaret-forenat-med-livsfara>

Vårdförbundet. (2019, december). Specialistsjuksköterska. Vårdförbundet. <https://www.vardforbundet.se/rad-och-stod/karriar-och-utveckling/karriarvagar/vidareutbildning-till-sjukskoterska/>

Wikipedia. (2022, juli). Pehr G. Gyllenhammar. Wikipedia. https://sv.wikipedia.org/wiki/Pehr_G._Gyllenhammar